

הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג

סימן מ"א

בין גיטין לקידושין (סו ע"א)

א. קושיית הראשונים והתירוצים עליה

המשנה בגיטין (סו ע"א) אומרת:

מי שהיה מושלך בבור ואמר: "כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו" – הרי אלו יכתבו ויתנו.

כלומר, אין צורך במינוי מיוחד של הבעל כדי להיות שליח גירושין, ודי במינוי באופן כללי, שכל מי ששומע יכתוב.

והקשו הראשונים, הרי מבואר בגמרא (לעיל כ ע"א) שהנייר שעליו נכתב הגט צריך להיות שייך לבעל, ואיך השומע את קולו יכול לכתוב בלא נתינת הבעל?

הרמ"ה תירץ שהאשה זוכה עבור הבעל את הנייר של הגט, וחוזרת ומתגרשת בבת אחת.

הרמב"ן תירץ שהשומע קונה את הגט בעבור הבעל.

הפרי חדש והחלקת מחוקק מתרצים, שמכיון שהבעל מינה את השומע לשליח, שלוחו של אדם כמותו, והוא יכול לכתוב משלו.

ב. קושיית התורת גיטין על הפרי חדש

אך התורת גיטין הקשה על התירוצים של הפרי חדש והחלקת מחוקק מהמבואר בגמרא בקידושין (ז ע"א), שאם אדם אמר לאשה "הילך מנה והתקדשי לפלוני" – מקודשת מדין עבד כנעני. כלומר, כמו שמצינו שניתן לתת כסף עבור העבד ובכך לשחררו מעולו של אדונו, כך ניתן לתת כסף עבור הבעל ובכך לקדש לו אשה. וכתב שם רש"י בזה"ל: "והוא שלוחו, אלא שמקדשה משלו".

והיינו, דהיה קשה לרש"י איך מקדשים לאדם אשה בלא לשאול אותו, ולכך תירץ, שעשאו שליח. ושוב היה קשה לרש"י: הרי אם הבעל מינה אותו כשליח, לשם מה נצרכה הגמרא להגיע לדין עבד כנעני, הרי שליחות מועילה בכל התורה כולה? ותירץ רש"י, ש'מקדשה משלו'. דהיינו, השליחות מועילה רק על עצם פעולת הקידושין, אך הכסף צריך להיות של המשלח, ולא ניתן לומר, שהכסף של השליח נעשה כסף של

המשלח. ואם כן, תמה התורת גיטין, איך אומר הפר"ח שהשליח כותב מהנייר הפרטי שלו, הרי צריך שהבעל יתן את הנייר, ועל זה לא מועילה שליחות, כמו שמבואר מרש"י?!

ג. החילוק בין גיטין לקידושין

ונראה ליישב ולומר, שיש חילוק בין גט לבין כסף קידושין. המקור בגמרא לכך, שהבעל צריך לתת את הנייר הוא, מהמילה 'וכתב', והוכיחו התוס' לעיל (כב ע"ב, ד"ה "והא לא") שעיקר הדרשא היא מ"ונתן", וז"ל: "התם א'ונתן' סמך דבעינן שיכתוב בציוויו". ומבואר מדברי התוספות, שאין הלכה שהנייר צריך להיות של הבעל, אלא שהנתינה תהיה של הבעל, ואם הנייר של אחר יש כאן חסרון בנתינת הבעל. כלומר, אין צורך שהנייר יהיה דווקא של הבעל, אלא שלא יהיה של אחר, כי אז חסר בנתינת הבעל.

ובזה ניתן ליישב את קושיית הברית אברהם.

הגמרא לעיל (כ ע"א) אומרת שאם כתבו גט על איסורי הנאה כשר. והקשה הברית אברהם, הרי מבואר בגמרא בפסחים (ו ע"ב) שאיסורי הנאה אינן ברשותו של אדם, ואיך הבעל מגרש בנייר שאינו שלו?

ולפמשנ"ת אתי שפיר, שאין צורך שהגט יהיה של הבעל, אלא צריך שהוא לא יהיה של אחר, כדי שלא יהיה חסרון בנתינה של הבעל. ולכן, גט של איסורי הנאה, שאינו שייך לאף אחד, כשר.

ד. מחלוקת האחרונים בגדר קנין כסף

והנה, הסמ"ע והט"ז נחלקו בגדר קנין כסף. הסמ"ע (חו"מ סי' קצ סק"א) כותב, שהכסף צריך להיות בתורת 'תחילת פרעון', ולכן הוא אומר, שצריך לזקוף במלווה את שאר תשלום הקרקע. כלומר, הכסף אינו מעשה קנייני גרידא, אלא הוא התשלום עבור הקרקע, ולכן צריך להחשיב את שאר הסכום כחוב. אך הט"ז (שם, על השו"ע בסעיף ב') והנתיבות (שם סק"ב) חלקו עליו וכתבו, שכסף הוא כמו כל הקניינים, שבאים לבטא את גמירות דעתו של האדם. לסיכום: לפי הסמ"ע, הכסף הוא חלק מהתשלום על הקרקע, אך לדעת הט"ז, כסף הקנין אינו קשור לתשלום על הקרקע.

ואם כן, אם נאמר שרש"י סובר כמו הסמ"ע, מובן מדוע הצריך שהכסף יהיה משל הבעל, מפני שהכסף יוצר את הקנין, ולכן לא שייך כאן דין "שלוחו של אדם כמותו".

ה. יישוב קושיית התורת גיטין

ממילא, מיושבת קושיית התורת גיטין על הפרי חדש.

בגט, צריך רק שהנייר לא יהיה של משהו אחר, ולכן אין בעיה שהוא יהיה של שלוחו. אך בקידושין, יש צורך שהכסף יבוא מהבעל, כי הוא חלק מהקידושין, וכמו שכתב רש"י.

ואגב נזכיר, שהקצות החושן (סי' ר סק"ה) הקשה: הרי איסורי הנאה אינם בבעלותו של האדם, ונמצא שהאשה לא קנתה כלל את הגט, וכיצד ניתן לגרש באיסורי הנאה? וחידש הקצות, שבגט אין צורך כלל בזכיית האשה. כל מה שצריך הוא שהגט יהיה בידה. ולכן, אף שאינה זוכה בגט של איסורי הנאה – יכולה להתגרש בו.

ומביא הקצות ראייה, שהרי אפשר לגרש אשה בעל כרחה, אף שאי אפשר לזכות לאחר בעל כרחו. ומוכח, שאין צורך בזכייה בגט, אלא בנתינה. אבל, אומר הקצות, דוקא בגט די בנתינה, אך בממון צריך זכייה ממש. ולכן הוא מסיק, ששטר מכר או מתנה לא מועיל אם נכתב על איסורי הנאה.